

Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք ՈՒ Մ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏՈՐ ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆԸ ՄԱՅՐ ԱՔՈՒՐՈՒՄ.— Հուլիսի 19-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին ժամանեց ՍՍՌՄ ժողովրդական արտիստ, մեծ կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանը իր որդու, դստեր և մի խումբ ուսանողների ընկերակցությամբ։ Մեծահարգ հյուրը պատշաճ հարգանքով ընդունվեց Մայր Աթոռի միաբանության կողմից։ Մեծանուն կոմպոզիտորը և զավ Մայր Տաճարում, եկեղեցա-հնադիտական թանկահարանում, հետաքրքրվեց Մայր Տաճարի վերանորոգության և բարեկարգության հարցերով, ինչպես նաև Մայր Տաճարի դպրաց դասի երգչախմբով և պատիվ հյուրի, Վեհափառ Հայրապետը Վեհարանում կազմակերպեց ընդունելություն, որն անցավ շատ սիրալիր և չեղձ մթնոլորտում։ Վեհափառ Հայրապետը արվեստագետի հետ ունեցավ սրտագին զրույց՝ նվիրված երաժշտական հարցերին ընդհանրապես և հայկական երաժշտության մասնավորապես։ Ա. Խաչատրյանը խոսեց արտասահմանյան հայ գաղութներում իր գտած չեղձ ընդունելության և տպավորությունների մասին, ինչպես նաև այդ գաղութների ազգային կյանքի մասին։ Վեհափառ Հայրապետը իր ուրախությունը հայտնեց մեծանուն արվեստագետին՝ ի համբավ ծանոթությունից հետո անձամբ ևս ծանոթանալու առթիվ և ասաց. «Մենք ծանոթ ենք, անշուշտ, Ձեր երաժշտությանն ու համբավին և ուրախ ենք, որ մեր ժողովուրդը ծնունդ է տվել Ձեզ նման երաժշտագետի, որը կարող է միայն պատիվ բերել Հայ Ազգին»։ Ավելի քան մեկ ժամ տևող սիրալիր զրույցը ավարտվեց հայրապետական օրհնությամբ։

Մեծառազանգ կոմպոզիտորը Վեհարանի պատվոհյուրերի տպավորությունների մատյանում գրեց. «Խորին հարգանքի զգացմունքով այցելեցի Ս. Էջմիածին, որը հայ մշակույթի պատմության մեջ խաղացել է ոչ փոքր դեր։ Ցանկանում եմ նոր ծաղկում այս հայ օջախին։ Ցանկանում եմ հաջող գործունեություն հայկական ներկա իրականության հետ։ Հայտնում եմ խորին շնորհակալություն Վեհափառ Հայրապետին՝ իր սիրալիր ընդունելության համար»։

ՆՈՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆՈՒՄ.— Հայկական ՍՍՌ Դիտությունների ակադեմիա-

յի Պետական պատմական թանգարանը հարստացավ հայ ժողովրդի պատմության նոր շրջանի ժՁ-ԺԹ դարերի առաջին կեսի պատմության մշտական ցուցահանդեսով։ Ցուցահանդեսն սկսվում է սուլթանական Թուրքիայի և շահական Պարսկաստանի տիրապետության ներքո հայ ժողովրդի ծանր վիճակը վերարտադրող ցուցանյութերով։

Հ. Զարգարյանի նկարը պատկերում է 1604 թվականի Շահ Արասի հրամանով՝ հաղարավոր հայերի բռնի գաղթը դեպի Պարսկաստանի խորքերը։

Պղնձից, փայտից, կավից և քարերից պատրաստված զանազան շափերի ու ձևերի ամանները, ձիթաճրագները, փականքները, ձեռագործները այցելուին ծանոթացնում են այն ժամանակվա հայ ժողովրդի կյանքին ու կենցաղին։

Առաջին սրահում ցուցադրված է համաշխարհային ճարտարապետության նշանավոր հուշարձաններից մեկի՝ Թաղ-Մահալի մակհալը, որի կառուցման մասնակցել են նաև հայ վարպետները։ Ցուցահանդեսի լավագույն ցուցանմուշներից է 1512 թվականին Վենետիկում հրատարակված առաջին հայ գիրքը՝ Մեղապարտ Հակոբի «Պարզատուճար»-ը։ Բուն Հայաստանի հողի վրա տպագրական դործն սկսվում է միայն ԺԺ դարի երկրորդ կեսից, երբ Էջմիածնում 1771 թվականին հիմնադրվում է առաջին տպարանը, Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի ձեռքով։

Հատուկ ցուցափեղկերի մեջ ցուցադրվում են նյութեր, որոնք ցույց են տալիս ռուս-հայկական հարաբերությանց աստիճանական զարգացումը։

Ուշագրավ է Հայաստանի լուսավորության կենտրոնների նվիրված խորաբանդակ քարտեզը, որտեղ պատկերված են ԺԹ դարի մշակութային վերելքն ու նրա ակնառու գործիչները։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՕՐԸ.— Հունիսի 29-ին, առաջին անգամ, սովետական երիտասարդությունը նշեց իր տոնը՝ երիտասարդի օրը։ Հայնաժամակ Հայրենիքի բազմահար երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները ցուցադրեցին իրենց սթանդլի և բազմազան նվաճումները, որոնք ձեռք են բերվել ուսման, աշխատանքի, գիտության և սպորտի բնագավառներում։ Այդ տոնը,

յանի ղեկավարությամբ և Բյուրականի աստղագիտական աստղագիտության ու ռադիո-աստղագիտության լաբորատորիան, ղեկավարությամբ ֆիզիկա-մաթեմատիկական գիտությունների թեկնածու Վ. Սահամյանի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐԱՀԱՅ ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔԸ.— Անցյալ տարի Վրաստանի գյուղերից մի հայկին ակադեմիկոս Վ. Համբարձումյանի մոտ բերեց հայկական հնագույն աստղագիտական մի գործիք: Վրայի մակագրություններից պարզվեց, որ գործիքի հեղինակը հին Հայաստանի Գողթն գավառի Վանանդ գյուղի բնակիչ Ղուկաս Նուրիջանյանն է, որի գրչին են պատկանում մի շարք աշխատություններ, մասնավորապես աստղագիտության վերաբերյալ գրքեր: Նա մասնակցել է նաև հայերեն առաջին տպագիր քարտեզի՝ «Համատարած աշխարհացույց»-ի կազմելուն:

Այդ քարտեզը ոչ միայն աշխարհագրական, այլև առաջին հայկական աստղագիտական տպագիր քարտեզն է: Ղուկաս Վանանդեցին ապրել է ԺԷ դարի վերջերին և ԺԸ դարի առաջին բառըգում: Այդ ժամանակաշրջանին է պատկանում նաև այժմ գոյություն ունեցող աստղագիտական նորահայտ գործիքը՝ աստրոլյարիան, որն օգտագործվել է աստղագիտական ու զենոզեդիական գիտումների համար: Աստրոլյարիաները հիմնականում գործածվել են արևելյան աստղագետների և մասնավորապես արաբների կողմից, ավելի ուշ՝ նաև արևմտյան երկրներում: Ներկա գործիքի գտնվելը ցույց է տալիս, որ աստրոլյարիաներ ունեցել են նաև հայերը: Ղուկաս Վանանդեցու աստրոլյարիան 120 մմ. տրամագիծ և 5 մմ. հաստություն ունեցող սկավառակաձև մի գործիք է: Աստրոլյարիայի օգնությամբ հնարավոր է որոշել լուսատուների բարձրությունը, գտնել համաստեղությունների, ինչպես նաև առանձին աստղերի դիրքը գիշերվա տարբեր ժամերին, հեռու տարածություններից չափել առարկաների հեռավորությունն ու բարձրությունը, կենդանաշրջանի վրա որոշել արևի դիրքը տարվա ցանկացած օրվա համար, առարկաների սովերի միջոցով որոշել օրվա ժամը: Այդ գործիքի օգնությամբ հնարավոր է նաև որոշել ցերեկվա և գիշերվա տեղությունները և այլն:

Ներկա հայկական աստղագիտական գործիքը շատ կարևոր է հայկական մշակույթի և մասնավորապես աստղագիտության տեսակետից:

ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԱՌԹԻՒՄ.— Օգոստոսին Մոսկվայում տեղի է ունենալու Աստղագետների միջազգային միության տասներորդ համագումարը: Համագումարի առթիվ բացվելու

է սովետական աստղագիտության պատմությունն ու նվաճումներն արտահայտող մեծ ցուցահանդես: Ցուցահանդեսի համար Երևանից ուղարկվել են հայ աստղագիտության պատմության նվիրված նյութեր: Լուսանկարները պատկերում են դարեր առաջ հայ գիտնականների պատրաստած աստղաբաշխական գործիքները: Դրանց թվում են Զվարթնոցի տաճարի (է դար) արևի ժամացույցը: Ղուկաս Նուրիջանյանի, այդ հին մեծ աստղաբաշխ-գիտնականի վերջերս հայտնաբերված աստրոլյարիան: Ուղարկվել են նաև Մատենադարանում պահպանվող ԺԷ դարում պատրաստված մագաղաթյա լուսնի ժամացույցը: Ծուցահանդես են ուղարկված նաև է դարից մինչև այժմ հայ աստղագետների աշխատանքների լուսանկարները:

ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏԱԳԵՏՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ.— Սովետական Միության Գեղարվեստների ակադեմիայի իսկական անդամ է ընտրվել Հայաստանի ժողովրդական բանդակագործ Արա Սարգսյանը, թղթակից անդամ՝ նկարիչ Հովհաննես Զարգարյանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ.— Լիովին ավարտվեցին Ախտայի շրջանի ճարտարապետական մեծարժեք հուշարձաններից մեկի՝ Կեչառիսի տաճարների (ԺԱ—ԺԳ դարեր) վերականգման աշխատանքները, որոնք տեղեցին մի քանի տարի:

Նույն հաջողությամբ և խնամքով ավարտվեցին նաև Սանահնի պատմական վանք-համալսարանի տաճարների վերանորոգման աշխատանքները: Այդ հուշակապ կոթողների խումբը ԺԱ—ԺԳ դարերի ճարտարապետության ամենաաչափառու նմուշներից մեկն է, որը համարյա անվնաս պահպանվել է ամբողջությամբ:

Ներկայումս խոշոր աշխատանքներ են կատարվում Ախթալայի Ժ դարից մնացած պատմական ամրոցի վերականգման ուղղությամբ: Այդ ամրոցը կառուցվել է բազալտի մեծ քարերից: Իր ժամանակին այն Բագրատունիների ամենահուսալի հենակետերից մեկն է հանգիսացել:

Շարունակվում են միջնադարյան հայ մեծագույն օրենսգետ և առակագիր Մխիթար Գոշի անվան հետ կապված նշանավոր ճարտարապետական կառույցների և Նոյնմբերյան շրջանի Մշավանի հուշարձանի վերականգնման աշխատանքները: Այս տարի հայկական ճարտարապետական գլխավոր հուշարձանների վերականգնման համար կծախսվի մոտավորապես մեկ միլիոն ռուբլի:

ՍԱՆԴՐՈ ՍԱՐԿԱՎԱԳ

